

נייע יידישע

פעסטער צייטונג

דיועס בלאטט ערשיינט דריימאל וואכענטליך... 8 גולדען... 4 גולדען... 2 גולדען...

אויף דיועס צייטונג קאנן באן יעדעס מאן פֿרענדישע... דער פֿרענדישער פֿרענדישער פֿרענדישער...

Nr. 79, ערסטער יאָרנאנג, פֿעסט, פֿרייטאג, ימ' השון התרמ"ה, Budapest, den 7. November 1884.

בית משה מאַנטעפֿאַרע.

אן אונזערע גלויבענס-ברודער אין אונזאן. וויר ערהאלטען פֿאַן זעהר האַגענאכטעטער וויסע און בערלין נאכטשעהערע, מיט אַ ביינעם טיטעל פֿערהענגע צושריפט, מיט דער ביטטע אום פֿערהאַנגענע ליכונג; דאָ צושריפט לויטעט: זעהר געעהרטער הערר רעדאקטער!

אויסוואַרטונג יודען נאך דעם הייליגען לאנדע אײן דאָס שטרענגסטע אונטערזאָגט! וויר דיועסן בעפעהל ערוורקט האָט, דער אימערעהן פֿיר אונזערע גלויבענס-גענאָססען איינע מאַראַלישע נייע דערלאַנגע בעדייטעט - דאָרבער ווילל אַך שוויי-ען, דאָ איינוואַנדערונג האַטטע אַך אײן האַגענאָ אײן גערע נעהמען מיססען, נאכדעם מאן דורך טרוי-ריגע ערפֿאהרונגען דאָ איבערצייגונג וך פֿערשאַפֿט האָט, דאָס אײך דאָ ביזער מיט גראַסען געלד-אַפֿפֿערן אײן הייליגען לאַנדע ערריכטעטען יודישען קאַלאָניע און פֿאַלגע דער אונטערזאָגען אימשראַנדע קאַלנדיך געשייטערט זינד!

אָרטהאָדאָקסע פארטייא האט היערויף דען בעקאנ-
טען גראָס- גרונד- בעזיטצער ריטטער (נוממעהר
זאָנאר באַ אַן) פֿאַן פּאַפּסטער אלס פֿערטער-
טער דער „ידישען קאָנפֿעססאָן“ אים אָבער-הויע
אין פֿאַרשלאַג געבראכט. טראַמזאכע אַזוי עס. דאס
זינגערצייט בייאַ דער וואַהל אַינעם פֿאַרזינדעטען
פֿיר דען אונגאַריש-ידישען קאָנגרעס דאָ אָרטהאָ-
דאָקסען עבנפֿאללס איהרע שטימע הערן פֿאַן
פּאַפּסטער נאכען. דאָ דיעזער אים גערובע דער אָר-
טהאָדאָקסיע שטאנד. וויר גלויבען, דאס דאָ
געאָלאָגן איהרע רויטס גענען דען ערעננונג-דיע-
זער פֿערזאָגליכקייט ניכטס אַיינצו-ווערנען. האכען
דירפֿטען. דאס „צדקות“ דעס הערן פּאַפּסטער אַזוי
דען דאָך ניכט גאר זאָ ווייס הער. זיין זאָהן האט
דאָ טאכטער איינער ברייטליכען זאָגענדין צווייל-
עהעליך געהייראטעט. זיינע טאכטער וואוירע דאָ
פֿרויאַ דעס ברייטליכען ווענער בודערעם ביעדער-
טאנן. דיעזער שטאממען וואַהל פֿאַן ווען אב. זיין
גראַכפּאַטער וואָר דער בערהאמעט יו-וועלער ביע-
דערמאנן דער פֿאַן פֿרעסבורג נאך ווען איבערויע-
דעלטע אונד מיטבענרינדער דער דאָרטיגען קולטוס-
געמיינדע וואוירע. דער זאָהן דיעזעס ביעדערמאנן
נאחס יעדאָך אַזוי טיפע אונד הייראטעט אַיינע ריי-
כע קאטהאליקן. אויסדרינדער עהע נון ענטשטאממעט
דער יונגע ביעדערמאנן וועלכער דער שווע-
גער-זאָהן דעס הערן פֿאַן פּאַפּסטער וואוירע. —
וויר מיסטען הערפֿאַהיבען, דאס הער פֿאַן פּאַפּ-
סער צו רייענען מיט-עהען זינגער קינדער נע זיינע
פֿאַטערליכע אונד איינזאמלען געגעבען; דאָך האטען
ער דאָ מאַראַלישע קראַנט ניכטס דיעזעס אינגליק-
ליכען פֿאַרהאבען זינגער קינדער דורך אַיין פֿאַטער-
ליכעס מאכט געבאָט ענטשענענצוטרעטען. עס פֿאַמט
זיך נון וועלכע שטעללונג הער פֿאַן פּאַפּסטער אַיינ-
נעהמען ווירדע, ווען דאָ מיט-עהע-פֿראַגע פֿיר-
הער אָדער פּאַפּסטער וועדער פֿאַר דאס אָבער-הויר
געלאָנגען זאָלסט!

* (כּוּ תּוֹבָא בְּכֵרֵם רַעַף) אים
טוּרין ווירד בעריכטעט. דער בירגערמייסטער
אויבער שטאדט. אַיין ווער רייכער גרונדבעזיט-
צער, ליעס היער דען ארבייטערן אַיין זיינע ווינאָר-
טען וואָהרענער דער וויילענע. אַזויערע מילקאָביכע
אויסנאללען. דאָמיט זיאַ פֿאַן דען טרויבען ניכט גע-
ניעסען קאָנגען. דאָ זאכע וואוירע דער רעגערונג
אנגעצייגט; דאָך ביהזער וואוירע דעס געזיגען ביר-
גערמייסטער פֿיר דעס אונגעטויליכע פֿערפֿאַהרען
נאָך קיין האָר עקרימטט? — דאָ ווערט אָהן וואָ
ענטמט דער אויפֿעקלאַרטיגט אויבערעס אַיין.
הערערעס אויסזעהט; אונזערע „תורה הקדושה“
זאנט אויסדריקליך; כּוּ תּוֹבָא בְּכֵרֵם רַעַף, ואַכּלּת
ענבים כּנפֿשֶׁךְ שְׂבֻעֶךָ! (ווענען דאָ אַיין דען ווינאָר-
טען גראָס- גרונד- בעזיטצער ריטטער (נוממעהר
זאָנאר באַ אַן) פֿאַן פּאַפּסטער אלס פֿערטער-
טער דער „ידישען קאָנפֿעססאָן“ אים אָבער-הויע
אין פֿאַרשלאַג געבראכט. טראַמזאכע אַזוי עס. דאס
זינגערצייט בייאַ דער וואַהל אַינעם פֿאַרזינדעטען
פֿיר דען אונגאַריש-ידישען קאָנגרעס דאָ אָרטהאָ-
דאָקסען עבנפֿאללס איהרע שטימע הערן פֿאַן
פּאַפּסטער נאכען. דאָ דיעזער אים גערובע דער אָר-
טהאָדאָקסיע שטאנד. וויר גלויבען, דאס דאָ
געאָלאָגן איהרע רויטס גענען דען ערעננונג-דיע-
זער פֿערזאָגליכקייט ניכטס אַיינצו-ווערנען. האכען
דירפֿטען. דאס „צדקות“ דעס הערן פּאַפּסטער אַזוי
דען דאָך ניכט גאר זאָ ווייס הער. זיין זאָהן האט
דאָ טאכטער איינער ברייטליכען זאָגענדין צווייל-
עהעליך געהייראטעט. זיינע טאכטער וואוירע דאָ
פֿרויאַ דעס ברייטליכען ווענער בודערעם ביעדער-
טאנן. דיעזער שטאממען וואַהל פֿאַן ווען אב. זיין
גראַכפּאַטער וואָר דער בערהאמעט יו-וועלער ביע-
דערמאנן דער פֿאַן פֿרעסבורג נאך ווען איבערויע-
דעלטע אונד מיטבענרינדער דער דאָרטיגען קולטוס-
געמיינדע וואוירע. דער זאָהן דיעזעס ביעדערמאנן
נאחס יעדאָך אַזוי טיפע אונד הייראטעט אַיינע ריי-
כע קאטהאליקן. אויסדרינדער עהע נון ענטשטאממעט
דער יונגע ביעדערמאנן וועלכער דער שווע-
גער-זאָהן דעס הערן פֿאַן פּאַפּסטער וואוירע. —
וויר מיסטען הערפֿאַהיבען, דאס הער פֿאַן פּאַפּ-
סער צו רייענען מיט-עהען זינגער קינדער נע זיינע
פֿאַטערליכע אונד איינזאמלען געגעבען; דאָך האטען
ער דאָ מאַראַלישע קראַנט ניכטס דיעזעס אינגליק-
ליכען פֿאַרהאבען זינגער קינדער דורך אַיין פֿאַטער-
ליכעס מאכט געבאָט ענטשענענצוטרעטען. עס פֿאַמט
זיך נון וועלכע שטעללונג הער פֿאַן פּאַפּסטער אַיינ-
נעהמען ווירדע, ווען דאָ מיט-עהע-פֿראַגע פֿיר-
הער אָדער פּאַפּסטער וועדער פֿאַר דאס אָבער-הויר
געלאָנגען זאָלסט!

טען דינעס געבענענעשען קאָממעט. דארטמט דאָ
נאך בעליבען פֿאַן דען טרויבען געניעסען! יא.
זעלבסט בעזינגליך דעס פֿיעהעס הייסט עס אויס-
דריקליך, לאַ תּחִסּוּם שׁוּר בְּדוּשׁוֹ (מאָן דאַרף וואָה-
רענד דעס דרושעס דאס פֿיעה אַם גענוסטע פֿאַס
געטרייטע ניכט הינדערן!) אונד דאָך נישטמט פֿאַן
הייטע דען מינד פֿאַלל מיט לערען פֿראַגען אַיין
הומאַניטאַט אונד מענשענליכע. דאָ ווינאָרטיגע-
ארייטער אַיין מוירן קאָנגען פֿאַן דיעזער הומאַני-
טאַט זאָ מאַכעס רעזאָלוציען, ווען זיאַ דורך דאָ
אנגעשלאָסען „מילקאָרעב“ ניכט אויך אַם שפֿיע-
כען פֿערטהינדערט וואָרען!

* (דֵּר עַר גֵּר יִזְע קִיז עַר ווִי ל-
ה ע ל ס) האט דיעזער טאנע אַינען אונפֿאלל
ערליטטען דער גליקליכערוייען קיינע ווייטערען
פֿאַלגען האטטע. דערזעלבע וואָר נעמליך אַיין זיינעס
ארייטיג-צאמער אַיין איינער מיטעקע אנגעשטאַ-
סען, אונד אלס ער אויסווערן וואַללט, דאָ גלייט
ער אַיין אונד שפֿירצטע צו באָדען. מיט הילפע דעס
הערבייגעאָליטען קאממער-דיענערס קאָנגעט זיך
דער גרויע מאַגאַך ווייער ערהעבען; דאָך עמ-
פֿאַנד ער שמערצען אַיין דער ברוסט אונד אַיין דער
שולטער, דאָ נאָך אַימער אַנדווערן אונד זיינע
מאָנעטאַט אַיין דער בעווענונג עמפֿאַנדליך הינדערן.
אינדעסען פֿערזעהט דער קאָזער ווייער זיינע רע-
גערונגס-געשאַפטע אונד ברינגט טאַגליך מעהערע
שטונדען אַיין זיינעס ארייטיג-צאמער צו.

* (דֵּר יֵא לִי יִבֵּע מַע ל בִּי אָר ל אָ-
נִי אִי) וואוירע געסטען אַבערס נאָך טוושער
(סאַבאַלטישער קאָמפּאַט) אַבערפֿיהרט, אַיין דיע-
זעלבע אַיין דער דאַרט בעפֿינדליכען פֿאַמיליענ-
גרויפֿט בייצוועטען.

* (אִיִן אִינֵט עֵס אִנֵט עֵר
פֿראַצעס) בילדעטע פֿאַרענטערן דען גענענע-
שטאנד דער פֿעהאנדלונג בייאַ דער קאַנגרעס-
טאפֿעל. דאָך רֵאָגַע דֵּר אָרְהֵ גֵרֵאָסֵנְרֵנְדֵּן
בעזיטצער אַיין טאַגאַטאַלער קאָמפּאַטע שטרענג-
טע געמליך גענען דען ווייטען דאמפֿפֿעהלע-בע-
זיטצער הערן בֵּאָר אַינען פֿראַגעס פֿאַלגענע
דען אינהאלטען אַיין הערן בֵּאָר אַינען זיילך
דעס פֿירזאָהטען גלאַנען דאָ פֿאַרפֿאַנגע אַיין
גראַסערען סוממע אַיין אויסזיכט געשמעללט. שפֿאַ-
טער אַבער דיעזעס פֿערשערעכען ניכט איינגעלאָזט.
נון הייטע דאָך רֵאָגַע דֵּר אָרְהֵ גֵרֵאָסֵנְרֵנְדֵּן בייס גראַס-בעש-
קערעקער געריכטע דאָ קלאַנע גענען הערן באַק
ווענען שפֿאַנגען ערוואַסן אַיין אַיין דיעזער אַנגעלאַנע-
שריפט הייסט עס אַינטער אַנדערעס; אַיין האַכער דאָס
געלד צור בעווייטשהשאַפֿטונג מיינעס נומעס בענאָ-
טוהנט. דאָ הערן בֵּאָר דאָ פֿערשפֿאַרבענע
אנלייזע מיר ניכט פֿערשאַפֿטע, זאָ וואָר אַיין גע-
ניעסען וויסטען. פֿייליך פֿיעל האטען אַיין ניכט צו פֿער-
נעסען! אַבער וואָס טראַנט מיר דיעס אַיין אַיין . . .
רֵחַ ל שְׂמֵללֵשֶׁע זֶךְ, אלס האטעט דאָ אַיין פֿער-
לענענטיג איהרעס פֿאַטערס נאַר נישט געקעמט, אונד רייע
אַיין קינדליכ-פֿייליגע אַינטעלאַסענעטיג;
„נוט! נוט! אַיין ווערע גלייך אללעס וויסטען. דער
געלעהרעטע ראכטי יצחק מירדאָ ווירד אונס אללעס עיקלאַ-
רען. ער האט זיין וויסטען ניכט פֿערגעסען, דען ער לערנט
יא אונטערבראַכען פֿאַר, אָהנע צו פֿראַגען; וואָס דען
איהם אלל דיעס איינעליך אַינטפֿאַנגט? . . .
אויבערשטענע מאַרצען וואַללטע נון אַיין דאָ
טהויע דעס ציטטער-הערן פֿאַכען, אַם הענעלבען הער-
ביצוועסען.
דאָך דאָ אלטע ל אַה שפֿראַנג נון פֿלאַסליך
פֿאַן איהרעס וישען אַיין וועהרעט דאָס מאַרצען מיט ביי-
דען האַרען אַם אונד זאנטע ליינע.
„אַיין ביסטע דוך, מיין קינד, זיאַ ווהי, שפֿאַרע איהן
יא ניכט; ער לערנט יא „קבלה“, אונד איינע שפֿאַנגען אַיין
דיעזעס הייליגען שפּוריאַוס קאַן לייכט געפֿאַהרליך ווערען!
„נון! נון! ער ווירד דאָך ניכט צויערן! רייען דאָס
מאַרצען מיט קינדליכען אַינטעלע (דיעזערעס)
גרונדע נענאָממען דען דאָ ניכט גאַר זאָ געפֿאַהרליך זיין.“
דיא „קבלה“ אַיין קיינע קליינגיקייט (ערווידערטע
דיא אלטע פֿרויאַ מיט שפֿאַלצעס בעוואוסטזיין); סאָך אונד
לעבען ליענען דאבייאַ אַיין דער צונגע; נליק אונד אונגליק
האַנגע פֿאַן אַינעס וואָרעס אב; דאָרום ביסטע אַיין דוך,
לאסעט מיינען זאָהן אַיין וועה אונד פֿערווירע איהן אַיין
זיינען שפּוריען ניכט? . . .

צוואונגען אַינען מהייל מיינעס נומעס אַן פֿערטער
„אויף דאָ האַלפֿטע“ הייסצונעבען, וועהרענד דער
אנדערע מהייל נאַנצלך אונבעאָרטימעט בליעב.
דאָ מיר הייערויך אַיין עקאָרטער שאַרען ערוואַכט,
בעאנשפּרובע אַיין פֿאַס הערן בֵּאָר אַיין דען ער-
זאכען דיעזעס שאַרעס, דען אַיין אַיין דאָרויך ער-
ליטט, דאָס ער זיין פֿערשערעכען דאָ בעשאַפֿטונג
אַינער געלד-אנלייזע בעמערעכענען, ניכט אַיננע-
לאָזט האַט. — דער בעמשקערעקער געריכטע-
האַף פֿעראַוטהיילטע דען אַיין הערן בֵּאָר אַיין צו
אַינעם שאַרענ-ערוואַסן אַיין דער האַנע פֿאַן 55,000
גולדען, הערן בֵּאָר אַיין רייכטע הייערויף גענען דען
בעמשקערעקער געריכטע-האַף בייס מיניסטעריאַוס
אַיין געוון אַיין ווענען דער אַיילייזונג אַינער דייס-
ציפֿיליאַר-אויטערוואַכונג. דער בעמשקערעקער גע-
ריכטע-האַף האטע געמליך דען סענערינער גע-
ריכטע-האַף אַינענפֿאַדערט, דאָ זיינען דעס
בֵּאָר אַיין צו פֿעהאנען, בעפֿאַר אַיין יעדאָך דיעס געשאַ-
האַטטע דער בעמשקערעקער געריכטע-האַף דאָס
אויטהייל גענען הערן בֵּאָר אַיין בערייטע פֿערקיי-
דעט. זאָ דאָס דעסטען ציינען ערשט נאָך בערייטע
געפֿאַללעטע אויטהיילע פֿערפֿאַנגען ווערען קאָנגע-
טען. — גענען דאָס אויטהייל וועלכטס אַפּעלאַר-
טע הערן באַק אַיין דאָ קאָנגעליכע מאַפעל, וועלכע
אַיין אַינער פֿאַרענעטרינגען זומצונג דאָ קלאַנע דעס
גראַפֿען רֵאָגַע דֵּר אָרְהֵ גֵרֵאָסֵנְרֵנְדֵּן צוריקויען אונד דענעלבען
אויך נאָך אַיין זאַמטליכע פֿראַגעס-קאָמפּען פֿער-
אויטהיילטען. דאָס מיניסטעריאַוס האט זיך איבער-
דאָס פֿערהיילטע דעס בעמשקערעקער געריכטע-
האַפֿעס ביז צור שפּירע דאָ ניכט געאַרעט.

* (דֵּר עַר שְׂקֵא נֵדָא ל אִיִן דֵּר
ל ו נ ג ע) וויר האכען זינגעס מיטגעמהיילט דאָס
בייאַ דער הייפֿטשטאַטישען פֿאַליציאַ ווענען גע-
שטעכונגען מיטברוך דען דאָס אַמטס-געוואַלט אַיין
גראַסע שפּראַכאלע דער טאג געצאָגען וואוירע;
דאָ גענעוואַרטע בייס שפּראַכע-געריכטע דען גע-
געשטאנד ווייטליפֿיגע אונד אַיננעהערער אונד
טערוויכונגען בילדען, ביהזער זינג בערייטע מעהער-
רע האָבנעשטעללע פֿאַליציאַ-בעאמטע פֿאַן איה-
רע אַמטען ענטפֿערנט וואוירען. — נון האט אַבער
אויך דער שפּראַכע פֿאַליציאַ-געמליך אָבער-
שטאדטהויפטמאַן אלעקסיס פֿאַן סֵה אִי ס בייס
מיניסטער דעס איינען אַיין אַינען דריי-מאַנאַלי-
כען אויטליב אונגענוכט, דער איהם דען אַיין געט-
טערן פֿערהיילטע וואוירע. וואָ עס הייסט, האט הערן
פֿאַן סֵה אִי ס אַיין לונגענלייזען, וועהאלב ער
אַינעם מאַנאַטע אַיין אַינען זינדליכען ק ל י מ א,
אַיין אַיטאַליען אָדער אַיין מ ע ר אַן פֿערווילען
ווירד, ביז זיינע געוונדהייט וועדער הערענשטעללט
אויט. — וואָ מאַכע בלאַטטער יעדאָך מעלדען,
לאַס דיר ניכט איינעדען, רייען יעשטעס מרדכי
סאַנדערס) זאָפֿיעל קאַכבאָלישע אַיין ביהזער געזעהן אַיין
ווארען אללע אַרמעט טיפֿעל! דיא „קבלה“ אויס קיין אַיין
גלאַנצענערע געשאַפֿט, אונד צום ציינען האטס נאָך קיין
נער דיעזער געלעהרשען הערען געבראכט, זאָנטס האטען
זיאַ יאַ שאַן לאַנגס נאָלד נעמאכט, דאָמיט דיא „קבלה“
איהנען עטוואָס איינפֿראַגען . . .
אַיין דיעזעס איינענליכע פֿאַנגענע זיך פֿלאַסליך
דיא טהויע דעס קליינען ציטטערעכען, אַיין עס טראַט
הערען דער יונגע ראכטי יצחק פֿעדראָ, דער זיך רייעקט אַיין
מרדכי סאַנדערס מיט דען וואָרשען וועדערעס:
„אונד ווער האט איהנען דען גענונט, דאָס אַיין
קאַכבאָלישע איבערהויפט נ ע ש א ס ע מאַכען ווילל ?
וואָס שפּרעכען געשאַפֿט דאָס אַיין דאָס דיא „קבלה“ קיין
גלאַנצענערע געשאַפֿט זיאַ אַיין? . . .
סאַנדערס זאָ וואָ פֿערשטיינערט דאָ דאָך רֵחַ ל
וואוסטען אויך יעשטע, וואָ געוואַהרליך, דורך איהר הינצו-
טרעפען דער פֿערהיילטע אַיין ענדע צו מאַכען. זיאַ
נאַהענעס זיך דאָהער דעס יונגען ראכטי אונד זאנטע מיט
הייטערער שפּיטעס:
„דאָ ווער הער ראכטי, אלס קאַכבאָלישע, קיינע גע-
שאַפֿטע מאַכען וואַללען ערלויבט אַיין מיר, אַיין זיאַ צווייאַ
פֿראַגען צו רייכטען, דיא איהנען געוויס ניכטס איינפֿראַגען
ווערען, דיא ערשטע פֿראַגע אויס; וואָרום אַיין מאַן הייעט
דיא נאנצע נאכט אַיין דער סינאַגאָגע? זיאַ צווייטע אַיין:
וואָרום דאַרף מאַן הייעט נאכט קיינע פֿלייששפּיזיעזע
געניעסען? . . . (פֿאַרשעצונג פֿאַלס)

כע פֿאַטער זיאַ אַיין מיינען אַבווענענטיג פֿיר הייעט נאכט
בערייטע געלאדען האט? . . .
מרדכי סאַנדערס ווסטעללע בייאַ דיעזער בעמערקונג
זיינער טאכטער אונד ברוסטען אַיין זיך הייען; דאָס האבן
אַיין וואַהל ניכט געהאָרן, וואָס טראַנט מיר דיעס דען אַיין?
דאָ רֵחַ ל פֿאַן איהרעס פֿאַטער פֿערגעכענס איינע
האַפֿליכע צושטימונג צו דער איהרערייטע געמאכטען
אַינלאָדונג ערוואַרשעט, בינאלישע זיאַ זיך, דען אַינעסטיג-
נען איינדרוק צו פֿערווישען אונד זאנטע דאָן ווייטער:
„ליעבע פֿרויאַ פֿעדראָ! דיא האכען מיר נאָך אַימער
ניכט פֿערשפֿאַכען, הייעט נאכט בייאַ אונס צו בלייבען,
אונד וואָ ווירדען זיאַ דען „שמועות נאכט“ אליין צו הייען
מאכען? בלייבען דיא דאָך הייער בייאַ אונס! זיאַ ווערען
מיר געוועלילשאַפֿט לייסטען! מיין פֿאַטער אונד איהר הער
זאָהן, דער ראכטי יצחק פֿעדראָ, בלייבען אַיין דעס נאנצע
נאכט הינדורך אַיין דער סינאַגאָגע! אַיין איינעס אַיין
עס געניען וויסטען, וואָרום מאַן הייעט נאכט אַיין דער סינאַ-
גאָגע בלייבט אונד ווסטהאלט מאַן אַן דיעזעס אַבער „מיל-
כניע שפּיזיען“ געניעסען? . . .
עס אַיין זעלבסטפֿערשטאַנדליך, דאָס אויף דיעזע
פֿראַגען דער הייער מרדכי סאַנדערס אַנטוואַרשען זאָלל-
טע. אליין דיעזער קאמפּעט מיט אַינעם אַינטערעס פֿער-
שטימליכען לאַכען דיא אַייערשטע שפּיזיעזע ווענען רעכ-
טען אָהרעס. וואָרשרינגליך אַיין זיינע פֿערהיילטע אַיין
דיעזע ווייען צו פֿערבערען; דאָן זאנטע ער:
דיא דארטמט מיר גלויבען, מיינע פֿאַכטער, דאָס אַיין
שאַן דיא לאַנגסטע צייט דאָריבער ניכט נאכערטאכט האבען.
אַיין ווערדע שאַן אלס אונד פֿערגעסעט נאָך אונד נאָך מיין

ביסטען וויסטען, פֿייליך פֿיעל האטען אַיין ניכט צו פֿער-
נעסען! אַבער וואָס טראַנט מיר דיעס אַיין אַיין . . .
רֵחַ ל שְׂמֵללֵשֶׁע זֶךְ, אלס האטעט דאָ אַיין פֿער-
לענענטיג איהרעס פֿאַטערס נאַר נישט געקעמט, אונד רייע
אַיין קינדליכ-פֿייליגע אַינטעלאַסענעטיג;
„נוט! נוט! אַיין ווערע גלייך אללעס וויסטען. דער
געלעהרעטע ראכטי יצחק מירדאָ ווירד אונס אללעס עיקלאַ-
רען. ער האט זיין וויסטען ניכט פֿערגעסען, דען ער לערנט
יא אונטערבראַכען פֿאַר, אָהנע צו פֿראַגען; וואָס דען
איהם אלל דיעס איינעליך אַינטפֿאַנגט? . . .
אויבערשטענע מאַרצען וואַללטע נון אַיין דאָ
טהויע דעס ציטטער-הערן פֿאַכען, אַם הענעלבען הער-
ביצוועסען.
דאָך דאָ אלטע ל אַה שפֿראַנג נון פֿלאַסליך
פֿאַן איהרעס וישען אַיין וועהרעט דאָס מאַרצען מיט ביי-
דען האַרען אַם אונד זאנטע ליינע.
„אַיין ביסטע דוך, מיין קינד, זיאַ ווהי, שפֿאַרע איהן
יא ניכט; ער לערנט יא „קבלה“, אונד איינע שפֿאַנגען אַיין
דיעזעס הייליגען שפּוריאַוס קאַן לייכט געפֿאַהרליך ווערען!
„נון! נון! ער ווירד דאָך ניכט צויערן! רייען דאָס
מאַרצען מיט קינדליכען אַינטעלע (דיעזערעס)
גרונדע נענאָממען דען דאָ ניכט גאַר זאָ געפֿאַהרליך זיין.“
דיא „קבלה“ אַיין קיינע קליינגיקייט (ערווידערטע
דיא אלטע פֿרויאַ מיט שפֿאַלצעס בעוואוסטזיין); סאָך אונד
לעבען ליענען דאבייאַ אַיין דער צונגע; נליק אונד אונגליק
האַנגע פֿאַן אַינעס וואָרעס אב; דאָרום ביסטע אַיין דוך,
לאסעט מיינען זאָהן אַיין וועה אונד פֿערווירע איהן אַיין
זיינען שפּוריען ניכט? . . .

מאנע דערער הודו זיינען קראפטען אנגעמעסען אחר המרבה ואחד המעט. איינען ביטראג לע- פערן ווי זינד פרייזציעלע נעגען יעדע בעטה- לינגען אן געלד-זאמלונגען. דאך הער לאסטען ווי גערנע איינע אויסנאמע אינטערעסען. ווי ערקלארען אונס דאהער בערייט שפענדען צו גונסטען דעם "בית משה מאנטעפארע" ענטפונגענע צונעהמען. דיע- זעלבען און דער "יידען ירושען פעסטער צייטונג" צו פערשפאלענליכען אונד דיא געלדער אן זיינע עהר- ווירדען העררן אבער-ראבבינער מאננהייטער און אוינגואר נ"י געגען קרויט טונג אבצי- פיהרען. דיעספאלליגע שפענדען זינד צו ריכמען אן דען הערויסבער דיעועס בלאטטעס אונטער דער איינפאלען אדערעסע:

Moritz Burian in Budapest.

איינע געווענע אונטער דער אדערעסע איזט ניכט נאָהיג. פיר דא פנקטליכע פערשפאלע- כונג דער נאמען דער שפענדער אונד דער געשפע- דעטען בעטראַגע בירגען דא רעדאקציע אונד ארטיסטראַציע דער "נייען ירושען פעסטער צייטונג".

דיא "נייע ירושען פעסטער צייטונג" עראַפ- נעט דיא זאמלונג פיר דאס "בית משה מאנטע- פארע" מיט 10 גולדען.

פערשיעדנע נייאיקייטען.

א אלס מיטגליעד דער אונגארישען דעלעגאציע אן- עבען זעהר פארטהיילאפט הערפארנגעהאן. אן דער זעלבע דעם מיליטא-אויסשוססעס פאם 5-טען דיעועס בעיהרטע ער נעמליך איינע פונקט. דער פיר דיא אונגארישע הויפטשטאדט פאן אונגענדליכעס אינטערעסע אונט. ער פראנטע נעמליך דען קריגעס- מיניסטער בילאנדט-הרויט: אָב ער דען ניכט מאַגליך וואָרע, דאס זאָגענאנטע "נייגעבירע" בע- קאנטליך איינע דער גראַסטען קאסערדען דער מא- נאכיע, ניעדער ציריכען? דיעועס געבירע שטעהט נעמליך שטעטען און דער לעאָפאלד-שטאדט. וועס- האלב דיעועס שטאדט פערטעלע ניכט איינשכטיג ווערדען קאָנן! דיא מיליטא-פערזוואלטונג זאל- טע אים אינטערעסע דער הויפטשטאדט איהרע ביהרגע שראַפּע אַלמאָנע און דיעוער פראַנע דען דאך איינפאלען! - דער קריגעס מיניסטער ערקלאַרט, דאס דיא זאכע פאָר דיא געזעצענע בונג געהאָרע אינד דאס ער פיר זיינע פערזאן בערייט וואָ, זיך דיעסבעצוגליך און אונטערהאנדלונגען איינצולאסטען! - געגענוואָרטט העררשט נון אן דער הויפטשטאדט איינע זעהר דעבהאפטע בעוע-

גונג. דיעוע פראַנע צור ענטשירונג צו ברינגען, דא אן דאס "נייגעבירע" בעקאנטליך זעהר בלוטיגע עראַנטעוועגען זיך קניפּען אים דען אונ- גארישען פרייהייטס-קאַפּעטען דער יאהרע 1848 אונד 1849. ווירד דיעוע קאסערנע ניעדערגעריסען, זאָ מוז דיעס צום שוויצע אַלס פערדענעט דעם מאַרין וואהרענאנט ווערדען!

"ניי ירושען וואהל-טאָרט באראן הירש האט דעם בורא-פעסטער ערסטען קינדער-אויף" דען בעטראַג פאן 1000 גולדען געשפענדעט. - וויר מיסטען הערפארעהעבן, דאס דיעועס "קינדער-אויף" קיין ירושען אינשטוט אונט. איינע אונטערשטי- צונג זענענעלבען זייטענס איינעס ירושען וואהל- טהאַטערס בעיעטע איינען אים זאָ גראַסערען "קרוש השם"!

י (ס'ר מאָזעס מאַנטעפארע) איזט לידער שווער ערקראַנקט; זיין צושטאנד פלאַטע גענעטע בעזאָרגנישע און קאַיניג וויק- טאָריא לעס זיך איבער דאס בעפירדען דעם גרווען מאַנעס וויעדערהאַלט ערקונדיגען.

"אייין ירושען געזענער נענא-ל-קאָנזול" אים וויען ווירד פאָם 5. דיעועס גע- מעלדעט: דער ירושען גראַס-האַנדלער דוד היינריך פאָללאַק איזט צום גענעראל-קאַנזול דער פּעראַי- ניגעטען שטאַטען פאן קאָלומביא ערנאנט וואָרדען. הייטע וואָרדע איהם פאן זיינער מאַיעס- טאָט דיא "עקסעקוטאָר" ערהיילט. (דאס הייסט: דיא ערמאַכטיגונג צור איינפאלען זיינעס אטטעס דאס גענעראל-קאַנזול אינד דא איינפאלען דער מיט דיעוער שטעלונג פערבונדענען רעכטען.)

"צו דען נא-כיוואהל ען) אן דיטשאַ-ענט-מאַרטאן (זיעבענבירגען) פאנד אס 6. דיעועס (געסטערן) דיא דעפוטירטע נאכיוואהל שטאַטט דער געווענע זענע פראַדענט דעם הויכשטאַטעס באראן יאהאן קעמלע זענע זענעט מיט איינער מאַרטינס פאן 381 שטימען געגען דר ווילהעלם ברוננער, קאנדידאט דער זאכטען דער קאנדידאט דער איינערשט-לינקען, האָנווער-מאַרין קייניש, איזט נאָך פאָר בע- ניג דער וואהל ציריקגעטען, דא ער קיינע אים- זיכט איהר פּאַפּל האַטטע.

"אייין אנט-יעס-עיס-דורכגע- פאללען) איך אים בעיעריקע דיאנאיש-פאטא, וואָ באראן נאכברע פראַנא דיא זיינע צייט איהן געפאללענע וואהל ניכט אונגענאמען, פאנד געסטערן דיא נאכ-וואהל שטאַטט, ביא וועלכער געלעגענהייט דער קאנדידאט דער אנט-סעמיטען געאָרן לוקאטש, שאַנדליך דורכפיעל. - טראָטען דער העכשטען וויהלעיינען ערהיילט

ר' ה' הודך איהרען אנטעגלייבליכען בליק, מיט דעם זא איינבעזאכט אללע וועלט בעוועטע אונד גלייכזאם געפאן. נען היילט.

פרייליך! זיך בעקיינע, אן דעם ר' ה' אן דיעועס איינענליכע דעם פּעסאָר, קאָסט איהר ציבער- בליק נאר ניכט אן אונגעשאכט. ר' ה' לאכטע יעצט אונד שיערעט מיט דעם פּעסאָר, זא ער פיר דען מאָ- מענט ניכט איינמאל פראַנטע; וואס טראַנט מיר דען אל דיעס איין? - איך דיא אלטע פרייא קיסטע אונד אונ- ארבעט דיא וועדערהאַלט זאָ הערליך, דאס דיעוע אן איהרען וועלכענס. פלאן נאר ניכט דאכטע, זאָנער זיך ניכט גענוג זאכט ערשטען קאָסטע אן דער ערשיינונג דעם וועלענע זיינען הייסערען קינדעס.

זייט דעם איינערשטען ר' ה' ל'ס האטטע נאטירליך דאס געשראַך צווישען דער אלטען פרייא אונד מרדכי סאנדערס איין ענדע, עס טראַט איינע פאסט פיערליכע שטיללע איין, וועלכע ר' ה' ל' נון צו אונטערבינדען זוכ- טע, אינדעם דיא, טור אלטען פרייא געווענעט, זאכטע; ווייסען ויא, שויערע פרייא פערדא, דאס איך זאָ- עבען פאן איהנען קאָסטע, איך האבע זיא בעזוכט, אבער לידער ניכט צו וויען געשפּאַרען, דאך ווארום לידער עס איז א דעסטאָ בעסטער, דא איך זיא גליקליכעווייזען הער אן אונטער וואָהונג פּרעפּע! איך וואָללע זיא ביר ביישטען, צו אונס העיבער צו קאָסטען, דא וויר הייסע נאכט, מילכיגע פיש-שפּייזען האבען, ויא דיעס יא אס פּענינסט. (שבעות.) אבער אן דען מיסטען ירושען היי- זערן נאָך ברויך איז אן איך בן איבערצייגט, דאס דער לייג-

אלטע פרייא דורך איינע ענטשירענע אבליגהונג ניכט צו פערלעטען!

אללין געסטאל וואר איהם לאה נאר הארט אן דען לייב געריקט; ער קאָנטע איהר ניכט זא לייכט מיט אירגענד איינער געשיקטען ערע-ווענדונג אויסוויכען. סאנ- דערס בעפאָר זיך אן דיא ענע געשירעכען; ער וואוסטע ניכטס צו אנטוואָרען, דא ער דיא ערווירדענע פרויא דאך ניכט דורך איין געשירעכענעם "ניין" פערלעטען מאַכטע. איין ציפאלל רעשטעטען איהן אים דער ארבען פערלענע- הייס: דער אַמטירשע וויען קאָסטע ר' ה' ל'.

דאס איינטערענע מאַרבען ווירקטע מיט איהרעם ערשיינען ויא איין פיינערליכע זאָגענע שטראהל דער אַ- פענע לאכטענע בליק דיא ציבערהאַט אנטושהניגע ציעט דיא שיערע קינדליכקייט, דיא אים יעדער איהרער בעוע- נונג שפראַך - דאס ווירקטע איהן דען טריבען גענסט איהרעם פאסטעס-ווינקענע, אונד לאַזטע דיא שטארקע שטרענגע דער ערווירדען אלטען פרייא אן מילדע פריינד- ליכקייט אויף. זיא קיסטע דיא וואנע איהרעם פאסטעס, אונד אילטע זאָרען צו איהרע אלטען גאָנערען לאה. אים דערזעלבען דיא האנד צו קיסטען. ריעוע זאָן דאס ליעבלי- כע קינד אן איהר הערן אונד בעיהרשעט מיט איהרען שאָן האלב-וועלכען, בלייבען פונען ווייסע לאכטע שפירן דעם זונגען מאַרבענעס, אים דערען איינען קינדליכע אונ- שולד אונד וועלענע רינהייט הערפאַרלאַנגען.

ר' ה' ל' וואר איינע יעדער שאָהייטען, ויא מאן דיא בלאָס אן שפאנען אונד אים וויליכען איטאליען, אס היי- פינטען יעדאך אן דען אימוועליך וודענ-נאסטען ערליכט. מעהר אבער נאָך אַלס וויר איהרע שאָהייט, בעזיבערשע

פאָלליע טאָן.

דער בעקעהרטע פּילאָפּאָ.

- איינע ערצהאלונג אים דעם 17. יאהרהונדערטע - (7. טע פאַרטעטע צייטונג.)

דיא אלטע פרייא שפראך אלל דיעס מיט זאָלן לעב- האפטעס אייפער, דאס מאן איהר עם לייכט אכטערקען קאָנטע, ויא זעהר זיא זיך פיר דיא נינגען ר' ה' ל'ס אינ טיערסטער, ויא לייכטע דעם מאַרבען, ויא איהר איינע קינד; דאפּל הינג אבער איהר ר' ה' ל' אן דער אלטען פרייא, ויא אן איינער מוסטער. עס וואר אן דער טהאט דער איינע וואונט, דען דיא אלטע אים הערען טרוי, דאס האָלדע מאַרבען אלס דעם ברויט איהרעס זאָהניס צו זעהן, דיא האפטע העריבער אן אנדערשונגען דעם מרדכי סאנדערס גענענאכטע ניע פעהלען לאסטען, דאך סאנדערס האפטע זיינע אונטערשיטעריכען נירנזאטע; דיעוע לוי- טעטען: "פאָם תלמוד שטודיאום קאָנן מאן קיין ווייב ער- נאהרען; מיט קבלה-לערנען האט זיך נאָך ניעמאנד איהן דרייא-שפאַך-האַקעס הויז ערבוויט!" - דעסהאלב וואר ער ענטפונגען גענען איינע פערבינדונג וויער טאָכטער מיט דעם זיינען געלעהרטען פערדא. דאריבער האפטע ער זיך בערייסט אַפּטערס צו זיינער שוועסטער כילה אונד צו זיינען בעקאנטען געאייסטערס. פרייליך! דער אלטען פרייא גענענע איבער האפטע ער ניע דען מושה, איינע זאָלע אים ערבוונג אונטוואונדען צו מאכען, זאָ אַפּש זיא דאהער אויף דיע- זען גענענעשטאנד אונטערשטעלע, פאָלענעט שאנדערס מיט דער, זאָלכען געלד-מענישען און זיינען געשיקליכקייט דעם נע- שפראכע איינע אנדערע ווענדונג צו נעכען, אים עבען דיא

אֶרְמֵהָאֲרֵאָקֶסֶע פֶּאָרְטִיָא הָאָט הַעֲרִיף דָּען בַּעֲקָאָנֶ-
טֶען גֶּרָאָס - גִּינֹד - בַּעֲזִיטְצֶרֶ רִיטְטֶער (נִגְמֶטֶהֶר
זָאָהָר ב א ר א ון) פֶּאָן פֶּאָסְפֶּער אַלֶס פֶּערֶטֶר-
טֶער דֶּער, ״יִדִישֶׁן קָאָנְפֶּסֶסִיאָן״ אִים אָבֶער-הַיִּזֶע
אִין פֶּאָרְשֶׁלאַג גַּעבֶרֶאָכְט. מֶהֶאָמְזֶאָכֶע אִיזֶע עַם. דָּאָס
זִינְעֶר־צִיטִים בִּיאָט דֶּער וּוְאָהֶל אִינֶעס פֶּרֶזֶנְטֶעטֶען
פִּיר דֶּען אִינְאָרִישֶׁ-יִדִישֶׁן קָאָנְגֶרֶס דִּיא אֶרְמֵהָא-
דָּאָקְסֶע עַבְעֶנְפֶּאָלֶל אִיהֶע שְׁטִימְעֶע הַעֲרִיף פֶּאָן
פֶּאָסְפֶּער נֶאָכְען. דָּאָ דִּיעוּרֶע אִים גַּעֲרֹבֶע דֶּער אָר-
מֶהֶאָדָּאָקְסִיע שְׁמֶאָנֶר. ווִיר גִּלְבִּיעֶן, דָּאָס דִּיא
נַעֲאָלָאָנֶען אִיהֶרֶדִיטִים נַעֲנַען דִּיא עַרְנֶענְגֹּנֶג דִּיע-
זֶער פֶּרֶזֶנְטֶעטֶעטִים נִיכְטִים אִינְצוּ-וועִנְדֶּען הַאָבֶען
דִּירֶעֶטֶען, דָּאָס ״דְּקוּת״ דֶּעס הַעֲרִין פֶּאָסְפֶּער אִיזֶע
דֶּען דָּאָךְ נִיכְט נֶאָר זָאָ ווִישׁ הַעֲרִיף. זִיין זָאָהֶן אִיהֶע
דִּיא טָאָכְטֶער אִינְעֶר בִּירִיסְטִלִּיכֶען זָאָנְגֶרֶן - צִיבִיל-
עֶהֶלֶךְ גַּעֲהִירֶאָמֶטֶט. זִינֶע טָאָכְטֶער וואָרדֶע דִּיא
פֶּרוּיא דֶּעס בִּירִיסְטִלִּיכֶען ווִיעֶנֶר בִּירֶגֶרֶס בִּיעֶרֶר-
מֶאָנֶן. דִּיעוּרֶע שְׁטֶאָמֶטֶט וּוְאָהֶל פֶּאָן ווִירֶען אַבִי. זִיין
גֶּרָאָסְפֶּאָטֶער וואָר דֶּער בִּיעֶרֶהֶטֶע ווִיעֶלֶיעֶר בִּיע-
דֶּערמֶאָנֶן. דֶּער פֶּאָן פֶּרֶעסֶבֹּרֶג נֶאָך ווִיען אִיבֶרִיעֶר-
דַּעֲלֶטֶע אונֶד מִיטֶבֶעֶרֶנְדֶּער דֶּער גֶּאָרְטִיגֶען קוֶלְטִוס-
נַעֲמִינֶרֶע וואָרדֶע. דֶּער זָאָהֶן דִּיעוּזֶעס בִּיעֶרֶמֶאָנֶן
נֶאָחֶס יֶעדֶךְ דִּיא מִיפֶּע אונֶד הִירֶאָמֶטֶט אִינְע רִי-
כֶּע קֶאָטֶהֶאָלִיקֶן. אִיזֶע דִּיעוּרֶע עֶהֶע נִין עַם־שְׁטֶאָמֶטֶט
דֶּער זִינֶע בִּיעֶרֶמֶאָנֶן ווִיעֶלֶיעֶר דֶּער שְׁוִיעֶ-
נַעֲ-זָאָהֶן דֶּעס הַעֲרִין פֶּאָן פֶּאָסְפֶּער וואָרדֶע -
ווִיר מִיסְטֶען הַעֲרֶפֶאָרְהֶעבֶען, דָּאָס הַעֲרִיף פֶּאָן פֶּאָס-
פֶּער צו דִּיעוּרֶען מִישֶׁ-עֶהֶען זִינְעֶר קִינְדֶּער נִיע זִינֶע
פֶּאָטֶערִלִּיכֶע אִינְוִילִלִּגֶען נַעֲנַעבֶען; דָּאָךְ הַאָטֶע
עַר דִּיא מֶהֶאָרְאִישֶׁע קֶאָפֶּטֶע נִיכְט דִּיעוּזֶעס אִינְגֶלִיק-
לִיכֶען פֶּאָרְהֶאָבֶען זִינְעֶר גַּעֲרִיף הוּרְך אִיין פֶּאָסְפֶּער-
לִיכֶעס מֶאָכְטֶע גַּעבֶאָט עַם־נַעֲנַעֲצוּרֶעטֶען. עַם פֶּרֶזֶנְטֶע
זִיךְ נִין ווִיעֶלֶיעֶר שְׁטַעֲלִלֹנֶג הַעֲרִיף פֶּאָן פֶּאָסְפֶּער אִינְ-
נַעֲהֶטֶען ווִירדֶע וועִען דִּיא מִישֶׁ-עֶהֶען. פֶּרֶזֶנְטֶע
הַעֲרִיף אָדֶער פֶּאָסְטֶער ווִיעֶדֶער פֶּאָךְ דָּאָס אָבֶער-הַיִּזֶע
נַעֲלֶאָאָנְטֶע זָאָלְטֶע!

(כ״ב תבוא בכרם רע ד) א״ס
ט ו ר י ן ווירד בעריכטעט: דער בירגערמייסטער
אונזערער שטאדט אין זעהר רייכער גינד-בעניט-
צעהר, ליעב הייער דען אריבערן אין זינגע וויגא-
טען וואהרענד דער וויגלעווע, איזערנע וויגאלע-
טען שפאלקען, דאמיט זיא פאן דען טרייבן נילט גע-
ניסען קאנען, דיא זאכע ווארדע דער רעניערונג
אנגעצייגט; דאך ביזהער ווארדע דעס געניגען ביר-
גערמייסטער פיר דיעס אונגעשליכע פערפארען
נאך קיין האאר געקריסט - דא זעהט מאן ויא
עס מיט דער איפעקלארטיהייט אונזערעס איהר-
הענערטעס איינזעהט! אונזער, תורה הקדושה
זאגט איסדריקלך! כי תבוא בכרם רעך, ואכלת
ענבים כנפשך שבקד! (וועגן דוא אין דען וויגאל-
טען גראס-גינד-בעניטער ריטטער (נעמערהר
זאגאר באראן) פאן פאספער אלס פערטער-
טער דער, יודישען קאנפססיאן אים אבער-היזע
אין פארשלאג געבראכט. מהאמזאכע איז עס, דאס
זינערציט בייא דער וואהל אינעס פריזידענטען
פיר דען אינאריש-יודישען קאנגרעס דיא ארמיהא-
דאקסע עבענפאלל איהרע שטימע הערן פאן
פאספער נאכען, דא דיעווער אים גערובע דער אר-
מהאדאקסיע שטאנר. וויר גלביען, דאס דיא
נעאלאגען איהרע צייטס נעגען דיא ערנענגונג דיע-
זער פערזאנליכקייט נכטס אינצו-ווענדען האבען
דירעטען, דאס ״דקות״ דעס הערן פאספער איז
דען דאך נכט נאר זא וויש הער, זיין זאן האט
דיא טאכטער אינער ביריסטליכען זאנגערן - ציביל-
עהעליך געהיראמעט. זינע טאכטער ווארדע דיא
פרויא דעס ביריסטליכען ווענער בירגערס ביערער-
מאנן. דיעווער שטאמט וואהל פאן ווען אב, זיין
גראספאטער וואר דער ביערהיטע וועלעיער ביע-
דערמאנן, דער פאן פרעסבורג נאך ווען איבער-
דעלטע אונד מיטבערנדער דער גארטיגען קולטוס-
געמינערע ווארדע. דער זאן דעזעס ביערמאנן
נאחס יעדאך דיא מיפע אונד היראמעטע אינער רי-
כער קאטהאליקן. אים דיעווער עהע נון עטשטאמט
דער זינע ביערמאנן וועלעיער דער שויע-
נער-זאן דעס הערן פאן פאספער ווארדע -
וויר מיסטען הערפארעהעבן, דאס הערר פאן פאס-
פער צו דיעווען מיש-עעהען זינער קינדער ניע זינע
פאטערליכע אינזיגלונג נעגעבן; דאך האטע
ער דיא מֶהֶאָרְאִישֶׁע קֶאָפֶּטֶע נִיכְט דִּיעוּזֶעס אִינְגֶלִיק-
לִיכֶען פֶּאָרְהֶאָבֶען זִינְעֶר גַּעֲרִיף הוּרְך אִיין פֶּאָסְפֶּער-
לִיכֶעס מֶאָכְטֶע גַּעבֶאָט עַם־נַעֲנַעֲצוּרֶעטֶען. עַם פֶּרֶזֶנְטֶע
זִיךְ נִין ווִיעֶלֶיעֶר שְׁטַעֲלִלֹנֶג הַעֲרִיף פֶּאָן פֶּאָסְפֶּער אִינְ-
נַעֲהֶטֶען ווִירדֶע וועִען דִּיא מִישֶׁ-עֶהֶען. פֶּרֶזֶנְטֶע
הַעֲרִיף אָדֶער פֶּאָסְטֶער ווִיעֶדֶער פֶּאָךְ דָּאָס אָבֶער-הַיִּזֶע
נַעֲלֶאָאָנְטֶע זָאָלְטֶע!

(כ״ב תבוא בכרם רע ד) א״ס
ט ו ר י ן ווירד בעריכטעט: דער בירגערמייסטער
אונזערער שטאדט אין זעהר רייכער גינד-בעניט-
צעהר, ליעב הייער דען אריבערן אין זינגע וויגא-
טען וואהרענד דער וויגלעווע, איזערנע וויגאלע-
טען שפאלקען, דאמיט זיא פאן דען טרייבן נילט גע-
ניסען קאנען, דיא זאכע ווארדע דער רעניערונג
אנגעצייגט; דאך ביזהער ווארדע דעס געניגען ביר-
גערמייסטער פיר דיעס אונגעשליכע פערפארען
נאך קיין האאר געקריסט - דא זעהט מאן ויא
עס מיט דער איפעקלארטיהייט אונזערעס איהר-
הענערטעס איינזעהט! אונזער, תורה הקדושה
זאגט איסדריקלך! כי תבוא בכרם רעך, ואכלת
ענבים כנפשך שבקד! (וועגן דוא אין דען וויגאל-
טען גראס-גינד-בעניטער ריטטער (נעמערהר
זאגאר באראן) פאן פאספער אלס פערטער-
טער דער, יודישען קאנפססיאן אים אבער-היזע
אין פארשלאג געבראכט. מהאמזאכע איז עס, דאס
זינערציט בייא דער וואהל אינעס פריזידענטען
פיר דען אינאריש-יודישען קאנגרעס דיא ארמיהא-
דאקסע עבענפאלל איהרע שטימע הערן פאן
פאספער נאכען, דא דיעווער אים גערובע דער אר-
מהאדאקסיע שטאנר. וויר גלביען, דאס דיא
נעאלאגען איהרע צייטס נעגען דיא ערנענגונג דיע-
זער פערזאנליכקייט נכטס אינצו-ווענדען האבען
דירעטען, דאס ״דקות״ דעס הערן פאספער איז
דען דאך נכט נאר זא וויש הער, זיין זאן האט
דיא טאכטער אינער ביריסטליכען זאנגערן - ציביל-
עהעליך געהיראמעט. זינע טאכטער ווארדע דיא
פרויא דעס ביריסטליכען ווענער בירגערס ביערער-
מאנן. דיעווער שטאמט וואהל פאן ווען אב, זיין
גראספאטער וואר דער ביערהיטע וועלעיער ביע-
דערמאנן, דער פאן פרעסבורג נאך ווען איבער-
דעלטע אונד מיטבערנדער דער גארטיגען קולטוס-
געמינערע ווארדע. דער זאן דעזעס ביערמאנן
נאחס יעדאך דיא מיפע אונד היראמעטע אינער רי-
כער קאטהאליקן. אים דיעווער עהע נון עטשטאמט
דער זינע ביערמאנן וועלעיער דער שויע-
נער-זאן דעס הערן פאן פאספער ווארדע -
וויר מיסטען הערפארעהעבן, דאס הערר פאן פאס-
פער צו דיעווען מיש-עעהען זינער קינדער ניע זינע
פאטערליכע אינזיגלונג נעגעבן; דאך האטע
ער דיא מֶהֶאָרְאִישֶׁע קֶאָפֶּטֶע נִיכְט דִּיעוּזֶעס אִינְגֶלִיק-
לִיכֶען פֶּאָרְהֶאָבֶען זִינְעֶר גַּעֲרִיף הוּרְך אִיין פֶּאָסְפֶּער-
לִיכֶעס מֶאָכְטֶע גַּעבֶאָט עַם־נַעֲנַעֲצוּרֶעטֶען. עַם פֶּרֶזֶנְטֶע
זִיךְ נִין ווִיעֶלֶיעֶר שְׁטַעֲלִלֹנֶג הַעֲרִיף פֶּאָן פֶּאָסְפֶּער אִינְ-
נַעֲהֶטֶען ווִירדֶע וועִען דִּיא מִישֶׁ-עֶהֶען. פֶּרֶזֶנְטֶע
הַעֲרִיף אָדֶער פֶּאָסְטֶער ווִיעֶדֶער פֶּאָךְ דָּאָס אָבֶער-הַיִּזֶע
נַעֲלֶאָאָנְטֶע זָאָלְטֶע!

טען היינעס נעבענמענשען קאמסט. דארפט דוא
נאך בעליעבען פאן דען טרויבען געניטעסען! יא,
זעלבסט בעצאלן דעס פליכטעס הייטע עם אויס-
דריקלך, לא תחוס שור בדיושו! (מאן דארף וואה-
רענד דעס הוישעס דאס פליכטע, אס גענוסטע פאס
געטרייע נכט הינדערן!) אונד דאך נעמט מאן
הייטע דען מינד פאלל מיט לערען פראגען פאן
הומאניטאט אונד מענשענליכע. דען ווינארמענ-
ארבייטער און טורן קאנטען פאן דיעווער המאני-
טאט זא מאכעס ערצאהלען, ווען זיא דורך דיא
אנגעשאלטען, מילקארבע נכט אויך אס שפע-
כען פערהינדערט!

ה ע ל ס) האט דיעווער טאנע איינען אנפאלל
ערלויטען, דער גליקליכער וויזע קינע וויטערען
פאלגען האטע. דערזעלבע וואר נעמליך אין זינעס
ארבייטס-צימער אן אינער מיטעקע אנגעשטא-
טען, אונד אלס ער אויסוויכען וואללטע, דא גליטט
ער אויס אונד שטרעמט צו באדען. מיט הילפע דעס
העבריינעאללטען קאמפער-רענערס קאנטע זיך
דער גרויזע מאנארך ווערער ערהעבען; דאך עמ-
פאנד ער שמערצען אן דער בירוס אינד אן דער
שולטער, דיא נאך אימער אנדערין אינד זינע
מאפעסאט אין דער בעוועגונג עמפאלדלך הינדערן.
אנדערסעס פערזעהט דער קאנע ווערער זינע רע-
גענונגס-געשאפטע אונד בירנגע טאליך מעהרערע
שמונדען אין זינעס ארבייטס-צימער צו.

(ד׳א ל׳יב׳ע מ׳ע ל׳א-
נ׳א י״ס) ווארדע געסטערן אבערנס נאך טוישער
(סאבאלטשער קאמיטאט) איבערפיהרט, אים דיע-
זעלבע אן דער דארט בעפיהליכען פאמיליענ-
גרופט ביזזעטען.

(א׳י׳ן א׳י׳ט ע׳ר ע׳ס א׳ט ע׳ר
פ׳ר א׳צ׳ע) בילדעטע פארגעסטערן דען נעגע-
טאנד דער פעהאלונג בייא דער קאנגליכען
טאפעל. גראף אן גענערל גראף גראסננד-
בעניטער אים טראגאנאטע קאמיטאט שטרענ-
טע נעמליך נעגען דען יודישען דאמפעס-הילענ-בע-
זיטער, העררן בא א ק, אינען פראצעס פאלענ-
דען אינהאלטעס אן; הערר בא א ק האט נילך
דעס ערוואהנטען דראפען דיא בעשאפונג אינער
גראסערן טימעס אן אויסזכט געשטעלטע פא-
טער אבער דיעזעס פערשפרעכען נכט אינעלאזט.
נון רייכטע גראף ראגענדארף בייס גראס-בעטש-
קערעקער געריכטע דיא קלאנע נעגען העררן בא א
וועגען שאדענ-ערוואטן אין. אן דיעווער אנקלאנע-
שריפט הייטע עם אונזערעס אונד; אן האבן דאס
געלד צור בעווייטשהשאפונג מינעס טוטעס בענא-
טהיגט. דא הערר בא א ק דיא פערשראפענע
אנליהע מיר נכט פערשאפטע זא וואר אויך נע-

ציוואנגען, אינען מהיל מינעס נוטעס אן פערטער
ארף דיא אלפעס הינזיסונגעבען, וועהרענע דער
אנדערע מהיל נאצולך אונבערייטעט בלייבט.
דא מיר הענדורף אין ענארמער שאדען ערוואונט.
בעאנשפריכע אן פאן העררן בא א ק דען ער-
זאמין דיעזעס שאדענע. דען אויך יא נור דאוורף ער-
ליטט, דאס ער זיין פערשפרעכען, דיא בעשאפונג
אינער געלד-אנליהע בעטרעפפענער, נכט אינע-
לאזט האט. דער בעשקערעקער געריכטס-
האף פערארטטהילטע דען אויך העררן בא א ק צו
אינעס שאדענ-ערוואטן אן דער האהע פאן 55,000
גולדען. הערר בא א ק רייכטע הערררררררררררררררר
בעשקערעקער געריכטס-האף בייס מינעסערוואס
אין ענדן אין וועגען דער אינלייטונג אינער דיס-
ציפילאר-אונטערזוכונג. דער בעשקערעקער גע-
ריכטס-האף האטע נעמליך דען סענערגיער גע-
ריכטס-האף אויפגעפארדערט, דיא צייגען דעס
האטע דער בעשקערעקער געריכטס-האף דאס
ארטטהיל נעגען העררן בא א ק בערייטע פערקני-
דעט, זא דאס דעסטען צייגען ערסט נאך בערייט
געפאלטעס ארטטהילע פערנאמען ווערדען קאנג-
טען. - נעגען דאס ארטטהיל זעלבסט אפפעללי-
טע הערר בא א ק אן דען קאנגליכע טאפעל וועלע
אין אינער פארגעסטערן זיטונג דיא קלאנע דעס
גראפען ראגענדארף צוויקווען אונד דענזעלבען
אויך נאך אין זאמטליכע פראצעס-קאסטען פער-
ארטטהילטע. - דאס מינעסערוואס האט זיך איבער-
דאס פארנעהען דעס בעשקערעקער געריכטס-
האפעס ביו צור שטינדע נאך נכט געאפעט.

(ד׳ר ש׳ק א׳ד א׳ן ד׳ר
ל׳ו ג׳ע) וויר האבען יונסט מינעטהילט, דאס
בייא דער הויפטשטאדטישען פאליצייא וועגען בע-
שמעכוונגען מיסבירך דער אמסט-געוואלט איזווע-
גראפע שקאנדאלע אן דען טאג געצאגען ווארדען.
דיא געגענווארטן בייס דעם ארטטהילע דען גע-
געשטאנד ווייליפלינער אונד אינערהינדער אונ-
טערזוכונגען בילדען, ביזהער זינד בערייטע מעהרע-
רע האבענשטעללע פאליציי-בעאמטע פאן איה-
רען פאסטען ענטפערנט ווארדען. - נון האט אבער-
אויך דער שקף דער פאליצייא, נעמליך אבער-
שטארטשעסמאן אלעקס אן טה א י ס, בייס
מינעסטער דעס אינערן אום אינען הרי-מאנאטלי-
כען אורלויב אנגענוכט, דער איהם דענן אויך געס-
טערן בעוויילונג ווארדע. ויא עס הייטע, האט הערר
פאן טה א י ס אין לונגען-לידען, וועס האלב ער
אינען מאנאטע אן אינען זינדלען ק ל י מ א,
אין איטאליען אדער אן אונזערעס אונד ווירד, ביו זינע געזונדהייט וועדער הערנעשטעללט
איזט. - ויא מאכע בלאטטער יעדאך מעהרען.

לאס דיר נכט אינערדען, (ייעף יעטעס מרדכי
סאנדערס) זאפעל קאבאליסטען אן ביהער נעווערן האבע,
ווארען אללע ארמע טיפעל! דיא ״קבלה״ איז קיין זא
נלאגענערע געשאפט, אונד צום צוויבען האסט נאך קיין
נער דיעווער נעלעהרען העררען געבראכט, זאנסט און
זיא יא שאן לאנגסט נאלד געמאכט, דאמיט דיא ״קבלה״
איהנען עשוואס אינטראנע? ..

אין דיעזעס אינענליכען אפגעגענע זיך פלאטצליך
דיא טהירע דעס קליינען צימערעכענס, אונד עם טראס
העררן דער זינע ראכטי יצחק פערדאן, דער זיך דירעקט אז
מרדכי סאנדערס מיט דען ווארשען ווענדעטע:
״אונד ווער האט איהנען דענן געוואנט, דאס אין
קאבאליסט איבערהויפט געשעסען אונד צום מאכען ווילל?
וואס שפרעכען זיא דא אלאף דראפען, דאס דיא ״קבלה״ קיין
נלאגענערע געשאפט זיא? ..

סאנדערס זעט ויא פערשטיינערט דא דאך רה ל
וואוסע אויך יעטעס, ויא געוואהנליך, הורף איהר הינצ-
טרעפען דער פערלענעהייט אין ענדע צו מאכען זיא
נאחערטע זיך דאהער דעס זינגען ראכטי אונד זאמטע מיט
הייטערער שטימע:
״דא זיא הער ראכטי, אלס קאבאליסט, קיינע גע-
שאפטע מאכען וואללען, ערלויכע אן מיר, אן זיא צווייא
פראגען צו ריכטען, דיא איהנען געוויס נכטס אינטראנע
ווערדען. דיא ערסטע פראגע איז: ווארום איזט מאן הייטע
דיא נאנעט נאכט אין דער סינאגאגע? דיא צווייטע איז:
ווארום דארף מאן הייטע נאכט קיינע פלייששפייזע
געניטען? ..

(פארשעצונג פאלאס)

ביסכען וויסטען, פרייליך פילע האטען אויך נכט צו פער-
נעסטען! אבער וואס טראנס מיר דיעס אויך אין? ..

ר ה ל שטעללע זיך, אלס האטטע זיא דיא פער-
לענעהייט איהרעס פאטערס נאך נכט בערעקט, אונד ייעף
אין קנדרליכ-פריירינע אינעלאסטענעיהט:
״נוט! נוט! אויך ווערדע נילך אללעס וויסטען. דער
נעלעהרעטע ראכטי יצחק פירדאן ווירד אונס אללעס ערקלא-
רען. ער האט זיין וויסטען נכט פערנעסטען, דען ער לערנט
יא אונזערעס-בראכען פארט, אהנע צו פראגען: וואס דען
איהם אלל דיעס אינענליכען אינטראנע? ..

און בערייטשטיגט מארכען וואללען נון אן דיא
טהירע דעס צימער-העררן פאכען, אום דענוועלבען הער-
ביזוועפען.
דאך דאסע ל א ה שפראנג נון פלאטצליך
פאן איהרעס זיטע אויף, ווערשטע דאס מארכען מיט ביי-
דען דא דען עס אונד זאמטע לייזע.
״אך ביטשע דיר, מיין קינד, ויא רוחי, שפארע איהן
יא נכט! ער לערנט יא ״קבלה״, אונד אינע שפארונג אין
דיעזעס הייליגען שטודיום קאנן לייכט געפאהרליך ווערדען!
״נון! נון! ער ווירד דיר נכט צוויבען! ריעף דאס
מארכען מיט קינדליכעס פארטוועג (דיא זאכע קאנן אים
גרונדע נענאכטען דען דאך נכט נאר זא געפאהרליך זיין!).
דיא ״קבלה״ איז קיינע קליינעקייט (ערוודערטע
דיא אלטע פרויא מיט שטאלצעס בעוואוסטן); טאך אונד
לעבען ליינען ראכטי אויף דער צונגע, גליק אונד אונגליק
האנגעט פאן אינעס ווארשע אב; דארום ביטשע אויך דיר,
לאסטע מינען זאן אן וועה אונד פערזויררע איהן אין
זינען שטודיען נכט! ..

בע פאטער זיא אין מינער אבווענעהייט פיר הייטע נאכט
בערייטע געלאדען האט! ..

מרדכי סאנדערס וועלעלעט בייא דיעווער בעמערקונג
זינער טאכטער אונד בורמסטע אן זיך קוינן: ״דאס האבן
אין וואהל נכט געטהאן, וואס טראנס מיר דיעס דען אין?״
דא ר ה ל פאן איהרעס פאטער פערנעכענס אינע
האפליכע צושיטמונג צו דער איהרעדייטע געמאכטען
אינלאדונג ערווארשעטע, בענאלישע זיא זיך, דען אונגעסט-
נען איינזיך צו פערזווישען אונד זאמטע דאן ווייטער:
״ליעב פרויא פערדאן! ויא האבען מיר נאך און אבער
ניכט פערשפראכען, הייטע נאכט בייא אונס צו בלייבען.
אונד וואס ווירדען זיא דען, שבוועה. נאכט״ אלליין צו היזע
מאכען? בלייבען דיא דאך הייער בייא אונס! ויא ווערדען
מיר געוועללשאפט לייטען! מיין פאטער אונד איהר הערר
זאן, דער ראכטי יצחק פערדאן, בלייבען יא, דיא אונד
נאכט הענדורף אין דער סינאגאגע! איבערנעס מאכטע אן
עס גענען וויסטען, ווארום מאן הייטע נאכט אן דער סינא-
גאגע בלייבט אונד וועס האלב מאן אן דיעזעס אבער, מיל-
כענע שפייזען? געניטען? ..

עס איז זעלבסטפערשטאנדליך, דאס אויף דיעזע
פראגע דער היזע מרדכי סאנדערס אנטווארטען זאל-
טע, אלליין דיעווער קראפטעט מיט אינעס איבערשע פער-
שטיטעטען לאכעלן דיא אייטערשע שטיצע זינעס רעכ-
טען אהרעס, ווארשיינליך אום זינע פערלענעהייט אויף
דיעווע וויזע צו פערבעינען; דאן זאמטע ער:
״דא דאריפס מיר גלביען, מינע טאכטער, דאס אין
שאן דיא לאנגסטע צייט דאריבער נכט נאכענדאכט האבע.
אין ווערדע שפאל אלס אונד פערנעסטע נאך אונד נאך מיין

